

RUSYA'DA DEVİRİM VE KARŞI-DEVİRİM



Enternasyonal Komünist Partisi

RUSYA'DA DEVRİM VE KARŞI-DEVİRİM

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sh. No

3	Önsöz
4	İkili Bir Devrim
7	Politika ve Ekonomi
10	Ekim Sosyalistti
13	Savaş Komünizmi'nden N.E.P.'e
19	Karşı-Devrimin Zaferi
22	Rusya'da Kapitalizmin İlerleyişi
24	Sürmekte Ölan Karşı-Devrim

ÖNSÖZ

Bütün dünyada, emperyalistler arasında her geçen gün artan çelişkiler, Rusya'nın diğer batılı ülkelere benzer niteliğini açığa vurmaktadır. Bunun en son örneği, Rusya'nın Afganistan'daki doğrudan askeri müdahalesidir. Rus ekonomisi ve politikasının kapitalist olmadığını söyleme zavallı görevini, rus devletinin "bozulmuş işçi devleti" olduğunu söyleyen "Moskova menşeli" revizyonistlere ve troçkistlere bırakıyoruz.

Dünyanın her yerinde, burjuvazi, 1917-1923 yıllarında Avrupa'daki devrimci dalganın yenilgisini ve Rusya'da Ekim-17 devriminin yozlaşmasını, bilinçli olarak istismar etmiştir. Öyle ki, sözümüne "Komünist Rusya"da, işçiler pazar ekonomisinin, kârın ve ücretli köleliğin baskısından kurtulamadıklarından, ve bu yeni durum da, ancak yeni bir baskı yarattığından dolayı, burjuvazi, onları bu davadan vazgeçmeğe çağırmıştır.

Batılı kapitalist ülkelerde burjuva propagandası, proletaryanın mücadelesini, üretim tarzının reformu ve demokrasinin genişlemesi çerçevesi içinde tutmak; proletaryayı ancak bu tarz bir mücadeleye çağırmak olarak özetlenebilir.

Sözümüne "bloksuz" geçinen ülkelerin çoğunda, millî burjuvazi, özellikle anti-emperyalist ulusal görevlerini henüz tamamladığı yerlerde, rus sosyal-emperyalizminin ideolojik-politik propagandasının yıpranmışlığı nedeniyle de, ne kapitalist, ne de komünist olan bir "üçüncü yol" önermektedir.

Ama bütün bu iddialar, proletaryanın nihai kurtuluş için sarfettiği ve sarfetmekte olduğu enerjiyi felce uğratmak amacıyla uydurulmuş yalanlardır. Gerçekte, rus sosyal-emperyalizmini Ekim-17 devrimi yaratmamıştır... Eski bolşeviklerin fiziki olarak bastırılmaları ve Ekim-17 devriminin ortaya koyduğu politik tecrübelerin yok edilmesiyle zafere ulaşan stalinist karşı-devrim, çarlık rusyasının eski emperyalist eğilimlerini daha da arttırarak, büyük-rus şovenizmine dayanan kapitalist bir devlet oluşturmuştur.

Gerçek sosyalizm, yani bilimsel ve devrimci komünizm için savaşmak isteyen ve proleter kurtuluşun tarihsel-teorik sorunlarıyla ilgilenen devrimci milîtanlar ve gençler, bugün tutkuyla şunu bilmek istiyorlar: proletaryanın yeryüzünde gerçekleştirdiği en büyük devrimin zaferi, sosyalist maskeli bir karşı-devrim tarafından, üstelik te iğrenç bir tarzda, bütün dünya işçilerine halâ sosyalist olarak lanse edilmekte olan bir karşı-devrim tarafından, nasıl oldu da yenilgiye uğratıldı?..

RUSYA'DA DEVRİM VE KARŞI-DEVİRİM

İKİLİ BİR DEVRİM

Yirminci yüzyılın başlarında Rusya'daki durum, tam bir devrimci görünüş arz ediyordu. Ama, zamanın bütün marksistlerinin hemfikir oldukları nokta, bu devrimin burjuva-demokratik karakterde olduğu idi.

Çarlık otokrasisi, varlığını sürdürebilmek için, devlet feodalizmi çerçevesinde, bir nevi kapitalizmi kabul etmek, ve hattâ geliştirmek zorundaydı. Tarımda serflüğün ortadan kalkmasıyla ve pazar için üretimin gelişmesiyle, Mir'in komünal biçimleri, kaçınılmaz olarak ve yavaş yavaş çürümeye yüz tutmuştu. Ve böylece, özel mülkiyetin ve merkantilizmin de tarıma sokulmasıyla, köylülük de kaçınılmaz olarak sınıflara bölündü. Fakat bu gelişme, feodal hukukun, eski mülkiyet biçimlerinin ve toprak aristokrasisinin asalaklığı nedeniyle sınırlanıyor, frenleniyordu. Rus köylülüğü, mülkiyetçi çarlık tarafından ayakta tutulan bütün bu engelleri parçalamak, yıkmak ihtiyacını duyuyordu.

Öte yandan, hiç olmazsa asgari bir silah üretimi ni temin etmek amacıyla, bizzat çarlık devleti, az da olsa endüstrinin gelişmesine neden oluyordu. Ama bu sınıfl gelişme, ancak birkaç büyük yerleşim merkezinde ortaya çıkıyordu. Bu arada rus burjuvazisi, bir yandan, feodal devletin işçiler üzerindeki baskısından yararlanıyor; öte yandan da, özerklik ve hareket serbesliğinin yetersizliğinden ve de hiç bir idari-siyasi denetleme rolünün olmamasından yakınıyordu.

Kısaca, kapitalizmin girişi, eski üretim biçimlerini ve sosyal yapıları çürütmeye başlamıştı, ama yine de, çarlık tarafından engelleniyordu. Öyle ki, ortaya çıkan bu yoğun bunalım, hemen tamamen bütün sınıf ve tabakalarda bir toplumsal değişim isteği uyandırıyor. 1905'te Lenin, bu durumu şöyle ifade ediyordu: "Bugün büyük aristokratlar bile devrimcidirler."

Bütün sınıf ve tabakalar devrimci olmalarına rağmen, elbette ki, farklı derecelerde idiler. Bu yüzden ki, rus proletaryası, Rusya'daki burjuva devrimi arefesinde, 17. yüzyılda fransız, ve hattâ 1848'deki alman proletaryasından da değişik bir ağırlık ve özerklikle ortaya çıkıyordu. Bu durum doğal sonucu şuydu: rus burjuvazisi, 1848'deki alman burjuvazisinden daha korkak ve ödlekti. Çünkü, çarlık devletinden, asalak bürokrasiden ve feodal toprak sahiplerinden v.s. kurtulup, iktidarı elde etmek istemesine rağmen, köylü yığınlarını özellikle de proletaryayı kontrol edememekten korku-

yordu. Bu yüzden, yığınsal bir devrimin oluşturacağı tehlikeler karşısında, feodal devleti, burjuva bir yönde, reformlarla yavaş yavaş ilerletmeyi tercih ediyordu. Ne var ki, I. Dünya Savaşı'nın sonunda, çarlığın yıkılmasıyla, korktuğu şeyle, yani yığınsal devrimci durumla yüz yüze gelecek ve burjuva bir cumhuriyet kurmak için bu durumu kontrol etmeğe zorlanıyordu.

Burjuvazinin bu ödlekliliği, yani kendi öz devrimci görevlerini yapmaktan kaçınması, radikal küçük-burjuva ve de özellikle köylü yığınlarını kendi çıkarları doğrultusunda kanallize etmesini engelliyordu. Fakat bu yığınlar, bir yandan, çarlığın ve bürokrasinin baskısından kurtulmak ve de toprak ve özgürlük istedikleri için gerçekten devrimci idiler; bir yandan da, liderlerinin politik yanlışlarının tersine, ancak pre-kapitalist bir çerçeveye karşı devrimci idiler.

Bu durumda, R.S.D.I.P.'si üç farklı eğilim arasında bölündü. Rusya'nın sosyalizm için henüz olgun olmamasından dolayı ve de gündemde olan devrimin, burjuva-demokratik görevlerle karşı karşıya olmasından dolayı, menşevikler şu sonuca varıyorlardı: yaklaşan devrimin yönetimi ve sorumluluğu burjuvaziye aitti; proletarya da, çarlığı yıkmasında burjuvaziye yardımcı olmak, onu iktidara itmek, daha sonra da, muhtelifete geçmek göreviyle yükümlüydü. Bu mantığın doğal sonucu olarak, proletaryaya özerk bir politik eylem ve insiyatif gücü tanııyorlardı, çünkü burjuvazi, proletaryanın bu özerkliğinden çekinip, görevlerine yan çizebilir, çarlığın korunmasına sığınabilir, dolayısıyla da, bütün bunlar, devrimcilerin "birliği"nin yok olmasına yol açabilirdi... İşte bütün bu hane buydu.

Bu birinci eğilime karşı, ikinci eğilimin en ünlü ismi Troçki, haklı olarak şu iki gerçeği vurguluyordu: 1- Rus burjuvazisi zayıf, ödlek ve güçsüzdü. 2- Bu yüzden de, burjuva-demokratik devrimi proletaryanın yönetmesini istiyordu.

Öte yandan, iki noktada hataya düşüyordu... Birincisi, burjuvazinin, bundan böyle, hiç bir yerde ve hiç bir zaman burjuva devrimlere önderlik edemeyeceği; bu işi, yalnızca proletaryanın başarabileceği idi. Ne var ki, elli yıllık tarihsel gelişme, onun bu tezini doğrulamadı... Proletaryanın bağımsız sınıf hareketi, stalinizm tarafından ortadan kaldırıldıktan sonra, pek çok ülkede, burjuva güçler, pekala bu devrimleri yönettiler ve gerçekleştirdiler—tutarsız ve yetersiz bir tarzda da olsa bile (1923'teki kemalist hareket 1949'da Çin'deki maoist devrim, 1958'de Küba devrimi, 1962'deki Cezayir devrimi gibi v.s.). Troçki'nin halefleri onun tezlerini doğal mantıklı sonuçlarına vardırıarak, şu iki mantıksız sonuca varıyorlardı: bazıları, yirminci yüzyılda, dünyanın hiç bir yerinde millî demokratik devrimlerin olmadığını iddia ediyorlardı; diğerleri ise, bu devrimlerin, doğrudan proleter nitelikte olduğunu ilan ediyorlardı. Bu iki saçmalaktan, politik olarak, hangisinin daha zararlı olduğunu söylemek güçtür.

İkinci yanılması ise, "devrimin sürekliliği"ni yorumlamasında ortaya çıkıyordu... Şöyle ki, burjuva-demokratik devrimde, proletaryaya önderlik rolü tanımak ne kadar doğru idiye, onun politik iktidarı eline almasından sonra, doğrudan sosyalizme geçilebileceği iddiası da o kadar yanlıştı. Aslında, Troçki, 1905'te bu tezleri savunurken, menşeviklerinkine benzeyen bir yanılğı içindeydi—rus devriminin sorunlarını, millî bir çerçeve içinde ve millî terimlerle yorumluyordu. Menşeviklere göre, Rusya, henüz sosyalizm için olgun değildi, ve bu yüzden de, proletarya, devrimin yönetimini burjuvaziye bırakmalıydı. Troçki'ye göre ise, rus burjuvazisi bu devrimi yönetmekte aciz olduğundan, devrimi proletaryanın yönetmesi gerekiyordu; ve de, proletarya iktidarı elde ettikten sonra, burjuva nitelikteki tedbirlerle yetinmeyerek direkt olarak sosyalizme geçmeliydi. Çünkü, burjuva devrimin gündemde olduğu herhangi bir ülkede, proletarya önderliği ve iktidarı ele alırsa, bu devrim, direkt olarak "sosyalist devrim" niteliğine bürünecektir!!

Üçüncü akımı teşkil eden bolşevikler ise, 1848 Alman devriminde Marx ve Engels'in yaptıkları ve iddia ettikleri gibi, bu devrimi, enternasyonal devrimin bir aşaması olarak düşünmüyorlardı. Marx ve Engels şunları söylerlerken, devrimin sürekliliğinden bahsediyorlardı: "...azçok mülk sahibi tüm sınıflar egemen konumlarından uzaklaştırılınca dek, proletarya devlet gücünü ele geçirinceye ve yalnızca bir tek ülkede ki değil, dünyanın tüm önde gelen ülkelerindeki proleterlerin birliğinin, bu ülkelerin proleterleri arasındaki rekabetin ortadan kalkmış olduğu ve hiç değilse bellibaşlı üretici güçlerin proleterlerin ellerinde toplanmış bulunduğu noktaya ulaşınca dek, devrimi sürekli kılmak bizim sorumuz ve bizim görevimizdir. ..." (Karl Marx - "Merkez Komünist Birliğin Komünist Birliğe Çağrısı")

1917 Rusya'sı gibi, 1848 Almanya'sında da görev, pre-kapitalist ilişki ve biçimlerin ortadan kaldırılması idi. Maddî temel in yetersizliği nedeniyle, sosyalizme direkt olarak geçilemezdi. Her iki devrim sürecinde de, komünistlerin asıl görevi, proletaryanın güçlenmesi ve gelişmiş ülkelerde proletaryanın zafere ulaşmasıydı. Marx ve Engels gibi, Lenin de, yerel ve özel amaçlarla, enternasyonal ve genel amaçlar arasındaki fark üzerinde duruyordu. Bir taraftan, "Rusya'daki gelecek devrimin sosyal içerikli ('sosyal içerikli' terimine dikkatinizi çekeriz!...) işçi sınıfının ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğünden başka bir şey olamaz"; diğer taraftan da ve ısrarla "Avrupa'daki sosyalist devrimi alevlendirmek için ('için' sözcüğüne de dikkatinizi çekeriz), rus proletaryasının görevi, rus burjuva-demokratik devrimini sonuna kadar itmelidir." diyordu. ("Bazı Tezler"- Lenin - Ekim 1915)

Lenin'in bu anlayışla kaleme aldığı pekçok tümce var, ne yazık ki işte bu yüzden, onların hepsini bu yazının kapsamına almak mümkün değil. Rusya'daki bu özel amaçların, henüz sosyalist olmayan niteliği üzerinde de duruyordu. Mayıs

1917'deki VII. parti konferansında, Petrograd'ta şunları söylüyordu: "Sosyalizmin Rusya'ya hemen sokuluşunun taraftarları olamayız. Bu mantıksızlık olacaktır. Önce sosyalizm için zemini hazırlamamız gereklidir." Bu iddia, bütün "hemenciler" in saçlarını dindirik edecek niteliktedir. Zira, sosyalizmin bir önderi, proletaryanın hemen iktidarı ele almasını istemesine karşın, hemen sosyalizme geçmekten söz etmiyor. Bu durumda da, herhangi bir "hemenci", hemen soracaktır: "Sosyalizme hemen geçmiyoruz, öyleyse niçin iktidarı hemen ele alıyoruz??!!" Lenin'in cevabı şu: "İşçi ve Köylü Vekilleri Sovyetleri" nin iktidarı elde etmeleri şarttır, ama klâsik bir burjuva cumhuriyeti kurmak veya direkt olarak sosyalizme geçmek için değil. Bu imkânsızdır. Pekâlâ niçin? Alınabilir, alınması gereken ve bu geçişi hazırlayan ilk pratik tedbirlerin alınması için iktidarı ele almalılar." (VII. Konferans) Bu hazırlıkların, yerel değil, ama enternasyonal nitelikte olduklarını da şu sözleriyle hatırlatıyordu: "Rus proletaryası, sırf kendi gücüyle sosyalizmi galip olarak sonuçlandıramaz. Ama rus proletaryası, sosyalist devrim için en uygun koşulları yaratan ve bir bakıma da bu sosyalist devrimi başlatacak olan enerjiyi ve hızı verebilir. Böylece rus proletaryası, en önemli savaşlarda, en emin, en sadık ilk müttefiği olan Avrupa ve Amerika sosyalist proletaryasının müdahalesini kolaylaştırabilir." (Lenin - İsviçreli işçilere veda mektubu)

Bolşevikler, yıllarca, 1917 Şubat ve Ekim devrimlerinin öncesinde, sonrasında ve esnasında, yalnızca Rusya'da sosyalizme geçişin imkânsız olduğunu defalarca tekrarladılar. Menşevikler, anarşistler ve stalinciler v.s... tek bir koro halinde şunları sorabilirler: 1- "Madem ki Rusya'da sosyalizme geçilemezdi, o halde, iktidar ele geçirilmeli miydi?" 2- "Ekim Devrimi, neden sosyalist olarak nitelendirilmektendir?" Cevap basit... Ekim'in sosyalist niteliği, ekonomik ve sosyal alanda değil, ama politik alanda aranmalıdır. İşte bu soruların sorulabilir ya da sorulmakta olması, yalnızca Rusya için değil, ama genel olarak bu iki alan (ekonomik-sosyal ve politik) arasındaki fark üzerinde uzun uzun durmak için yeterli sebeptir.

POLİTİKA VE EKONOMİ

Marksiizm bize iki şey öğretiyor: 1- Bütün sosyal ilişkilerin temeli üretim ilişkileridir. 2- Bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki hegemonya aleti olan devleti elinde tutan bir sınıf, genellikle ekonomik iktidarı da elinde tutmaktadır. Ama bu gerçek, mekanik ve anti-diyalektik yorumlara yolaçmamalıdır. Yani devlet, ekonomik ilişkilerin ancak basit bir yansıması veya üstyapısı olarak anlaşılmamalıdır. Örneğin burjuva bir devletin temelini kapitalist bir ekonomi olduğu bundan yola çıkarak, proleter veya sosyalist bir devletin de

sosyalist bir ekonomi temelini dayandırmak, Marksizimden hiç bir şey anlamamak demektir. Böylece yanlış bir görüş, aslında, kapitalizminden sosyalizme geçiş sorununun biridir. Görmezlikten gelmektedir, ve de Marksizmin en temel yanını, yani proletaryaya diktatörlüğü tezini hiç bir anlamamak, hatta yoketmek demektir.

Kendi kurtuluşu için, yani insanlığın kurtuluşu için, proletaryaya, bütün kapitalist ilişkileri yıkmalıdır. Bunun için de, her şeyden önce, bütün bu ilişkilerin koruyucusu ve sürdürücüsü olan, aynı zamanda baskı ve hegemonya aleli olan burjuva devleti yıkmakla işe başlamalıdır. Ama bu yeterli değildir. Çünkü bu politik devrim, her ne kadar kapitalist devleti çok kısa sürede yıkabilirse de, kapitalist üretim ilişkilerinin tamamen yok edilmesi uzun yıllar alacaktır. Zira, sözkonusu olan, yalnızca "mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmeleri" değildir. Sözkonusu olan, yeni toplumun, üreticilerini (yani kendi kendisini), üretim araçlarını ve sosyal-emeğin ürünlerini kontrol etmesine mani bütün engellerin (pazar ekonomisi, emtia dolaşımı, ücretlilik, sermaye dolaşımı ve bunları düzenleyen kanunları) tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Sözkonusu olan, yalnızca üretim birimlerinin özerkliklerini ve pazar ekonomisinin kuralları yoluyla kurulan ilişkileri kırmak değil; yalnızca parayı kullanımdan kaldırmak değil; ama bütün hesapların ve ilişkilerin "ekonomik değer" olarak ortadan kaldırılması ve bütün insanî faaliyetlerin yalnızca toplumsal değer olarak merkezileştirilmesi ve planlanmasıdır. Bu da, çok ama çok uzun yıllar gerektirmektedir.

Marx'ın Gotha Programının Eleştirisi'nde dediği gibi, kapitalizminden komünizme geçişte "toplumun politik örgütlenmesi, proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamaz." Neden? Çünkü bu dönemde, yerleşmiş ve sağlam ilişkiler - açıkça - bulunamaz. Tam tersine, bu dönem Manifesto'nun da belirttiği gibi, "çelişkili" bir ekonomi olarak belirlenir, nitelenir... Böyle bir ekonomide belirli bir anda, birbirine zıt olan kanunlar işlemekte ve bu ekonomi dinamik eğilimlerinden ötürü ayakta durubilmektedir. (x) Zira bu dönemde kapitalist ilişkiler, halâ ve kısmen yaşamaktadırlar. Ve de, bu ilişkilere çıkarlarını bağlayan sosyal güçler, tekrar tekrar canlanmaktadırlar. İşte bu yüzden ki, proletaryanın hakim sınıf olmasına rağmen, sermaye kanunlarının ekonomiyi kısmen etkilemeye devam ediyor olmalarından dolayı, bu kanunların etki alanlarını daraltmak ve yarıttığı sosyal eğilimleri kırmak için, bu dönem boyunca, despotça müdahalelere ihtiyaç vardır. Eğer proletaryanın devlete ihtiyacı varsa, bu, ekonominin henüz sosyalist olmaması yüzündendir, ve de, ekonomi gerçekten sosyalistleşmedikçe, devlet hep gerekli olacaktır. Üretim ilişkileri kapitalist çerçeveden kurtuldukça, eski sosyal alışkanlıklar olumlu olarak değiştikçe, sosyal ayrılıklar ve bağılı olarak sosyal baskı gerekliliği de giderek silinecek ve devrimci devlet de giderek sönecektir. (xx) Proletarya iktidarı mevcut olduğu sürece, hiç bir şekilde kendine has bir ekonomiye dayanmamakta, tam tersine

bulduğu ekonomiyi dönüştürmekle meşgul olmaktadır. Bu işi ya parken de, devrimci olmak, güç ve teröre dayanmak zorundadır.

Proleter bir devlet, ne kadar çabuk kapitalist üretim ilişkilerini yıkmaya başlarsa; ve kendisine karşı olan sosyal güçleri, ne kadar çabuk temellerinden koparmaya başlarsa, durumu o kadar çabuk sağlamlaşacaktır. Fakat, sosyalizme tam olarak geçiş, ancak dünya çapında düşünülmelidir. Ama bu demek değildir ki, belirli bir anda ve belirli bir yerde, proletaryaya diktatörlüğü, sosyalist nitelikte tedbirler almaz. Tam tersine... Bununla ifade edilmek istenen, proletaryanın mücadelesinin enternasyonal bir mücadele olduğudur, ve bu yüzden de, iktidarın, en azından dünyanın en önemli ülkelerinde gerçekten elde edilmesidir.

Sınıf mücadelesinin bu en temel amacına bağlı olarak, ne kadar şanlı olursa olsun, bu olgu (tek bir ülkede iktidarın elde edilmesi başarısı), ancak kısmi mücadele ve zafer olarak kalacak, ve de her an için karşı-devrim tarafından mağlup edilme tehlikesiyle yüzyüze olacaktır. Kısmi amaçlar için mücadele, ne kadar önemli olurlarsa olsunlar, nihai hedef olarak düşünülmemelidirler. Bu kısmi zaferler ne kadar olağanüstü olsalar da, bunların gerçek neticesi, herhangi bir kısmi mücadelenin sonucudur yalnızca. Ama bu zaferlerin gerçek neticesi, proletaryanın devrimci savaş için gittikçe gelişen örgütlenmesi ve nihai amacımız için sürdürülen mücadelenin güçlenmesi olarak ortaya çıkar. Bundan böyle, olgun bir kapitalist ülkede bile, ekonominin aşağı yukarı sosyalist nitelikte tedbirlere geçişi, her zaman, iktidarın elde edilmesi için sürdürülen enternasyonal savaşıma bağlıdır - onu hiç bir şekilde frenlemeyerek, her zaman bu mücadeleye hizmet ettirir. Proletarya, bir ya da daha çok ülkede iktidarı elde ettiğinde, bu iktidarı "sosyalist cennet" bölünmelerleriyle ilân edeceğine, onu, dünya devriminin bir kaleşi ve kaldıracı olarak kullanmalıdır (tabiidir ki, yığınlar, yaşamlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri alacaklardır, ama bütün bunlar, her zaman, proletaryaya diktatörlüğünün bütün dünyaya yayılmasına bağlıdır. Yani enternasyonalist dayanışma için gerekli fedakârlıklar yapılmalıdır.).

Bir gelişmiş kapitalist ülkede bile, iktidarı elde eden proleter devletin niteliği, hemen aldığı ya da alacağı sosyalist tedbirlerden ziyade, onun enternasyonal sınıf mücadelesinde üstlendiği görevlere bağlıdır. Bu gerçek, az gelişmiş bir ülkede, hele hele, gerici ve emperyalist bir savaş ve de iç savaş tarafından tahrib edilmişse, daha da doğrudur. Hemen, "yeni kurulan S.S.C.B. neden dolayı sosyalistti?" diye sorulabilir... Bu soruya, Lenin, Bolşevik Parti'nin 1921'deki X. kongresinde şöyle cevap veriyordu: " 'Sovyetik sosyalist cumhuriyet' terimi, bugünkü rejimin sosyalist olmadığı, ama sosyalizme geçiş sağlama isteğini ifade eden bir terim olduğumu reddeden hiç bir komünist yoktur." Lenin, yeni cumhuriyetin sosyalist niteliğini, ne rus ekonomik düzeninde, ne toprağın ve büyük sanayinin toplumsallaştırılmasında, ve ne de dış-ticaretin devlet tekeli haline getirilmiş olmasında a

rayacağına, daha ziyade, sovyet iktidarının amaçlarında ve programında, yani politik içeriğinde arıyordu.

Çünkü, Ekim-17'nin "sosyal içeriği", "proletarya nın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü"nden baş ka bir şey olamazdı (zira bu, Rusya'nın nesnel koşullarının doğal sonucuydu.).Öte yandan, Ekim-17'nin politik biçimi ve içeriği, "sosyal içeriği"nden daha da ileriye yönelmişti,çün kü bu devrimi yöneten sınıf, yani rus proletaryası, dünya iş çii sınıfının parçasıydı, ve bu yüzden de, dünya devriminin koşullarına doğrudan bağlıydı.Ekim Devrimi'nin içeriğini ni teliyen hususlar, onun politik niteliği ve sonuçlarıdır.

Ekim-17'nin her şeyden önce gelen açık proleter niteliği, emperyalist savaş cephesini kırması olmuştur.Şubat 17'de, rus burjuvazisi, "devrim ve demokrasinin" savunulması bahanesiyle, emperyalist savaşta yer almağa devam etmiştir. Bolşeviklerin önerdikleri barış isteği - ki bu istek, iktida rın sovyetler tarafından ele alınması için kullanılan bir slogandı -, savaştan bıkmış ve de çoğunluğunu "asker ünifor ması altındaki köylüler" in teşkil ettiği yığınların taleple rini ifade ediyor ve cevaplıyordu.Ama bu slogan, basit bir pasifist talepten çok farklıydı...Zira Ekim-17 sovyet iktida rı, savaşı, salt savaş olduğu için değil, ama emperyalist bir savaş olduğu için lanetliyordu.Öyle ki, bu savaştan çık a rak, bütün dünya proletaryasını devrimci mağlûbiyetçiliğe ça rıyor, burjuvaların kurduğu "Kutsal Birlik" in yok edilmesi ni, enternasyonal sınıf cephesinin kurulmasını istiyor, ve de yığınları, burjuva iktidarlarını yıkmak için emperyalist sa vaşın içsavaşa dönüştürülmesine çağırıyordu.

Bu da, sovyetler devletini hangi sınıfın yönetti ğini açıkça gösteriyordu.Ne kadar devrimci özellikleri olsa da, proletarya haricinde hiçbir sınıf, bu temele, yani prole ter enternasyonalizmi temeline dayanamazdı.Kısaca, gerçek en ternasyonalizmi, yalnızca proletarya ifade edebilirdi."Barış içinde bir arada yaşama" sloganını öne süren Çin Halk Cumhu riyeti, yalnızca bu slogan yüzünden olsa bile, Ekim-17 so v yet iktidarından ne kadar farklı olduğunu ortaya koymaktaydı. Sovyetler iktidarı ise, kuruluşuna neden olan ilk sloganla, yani ilk adımından itibaren, sosyal-demokrat ve sosyal-şoven ihanete karşı çıkarak, tüm dünya proletaryasına marksist so lun şu iddiasını hatırlatıyordu: DÜŞMAN KENDİ ÜLKEMİZDEDİR !

EKİM SOSYALİSTTİ

Ekim-17 devriminin sosyalist niteliğini ortaya koyan i- kinci olgu şudur : proletarya, bütün ittifaklarının üzerin- den geçerek, müttefiklerinin daha ilerisine giderek, devlet yönetimini kendi başına üstlendi. Bu yüzden, diğer partiler tasfiye oldular. Ve böylece de, komünist parti diktatörlüğün yönetimini eline aldı. Silahlı ayaklanma, var olan devletin yıkılması ve devrimci diktatörlükle devrimci terör proleter

devrimin zorunlu ifadeleridir ; ama bütün bunlar, bir devri- mi nitelerek için yeterli değildirler. Çünkü bütün devrimler (ve de burjuva devrimler), bu nitelikleri taşırlar. Fakat bü tün diğer partilerin tasfiye edilmesi, ve proletaryanın sı- nıf partisinin bütün politik gücü elinde toplaması, Rusya'da burjuva bir devrimin çok daha ilerisine gidilmiş olduğunu gösterir.

Devletin tepesinde, politik iktidarın proletarya parti- si tarafından ele geçirilmiş olması, daha da ilginç bir olgu dur. Çünkü proletarya iktidara erişen tek sınıf değildi.Her ne kadar, Ekim-17 devrimiyle ortaya çıkan devletin klâsik burju va cumhuriyetle hiç bir ilgisi (benzerliği) yoksa da,öte yan dan, proletarya diktatörlüğünün en saf şekli olduğu da düşü- nülemez. Lenin'in de defalarca ifade ettiği gibi, Ekim-17'de ortaya çıkan devletin gerçek hüviyeti daha da karmaşıktı.

Ekim-17'de ortaya çıkan devleti, burjuva bir devletten doğrudan doğruya ayıran özellik şu : kendisini açıkça bir sı nıf devleti olarak ortaya koymuş olması. Ekim-17 devleti, 'in san ve Yurttaş Hakları Beyannamesi'ne dayanmıyordu, ama, tüm sömürünün kısa vadede tasfiye edilmesinin imkânsızlığından dolayı, emekçi ve sömürülen halkların haklarının beyannamesi ne dayanıyordu... Bütün yurttaşlara aynı hakları tanıyacağı- na, bazı 'yurttaş'ları, yani sömürücüleri politik hakların - dan yoksun bırakıyordu. Ama'saf' bir proletarya diktatörlüğü ne nazaran, politik hakları yalnızca proletaryaya vermiyor- du. Sovyetler iktidarı iki sınıfa dayanıyordu ; bu iki sını- fın herikisi de politik haklara sahiptiler ve devlet yöneti- mi faaliyetlerine iştirak ediyorlardı - proletarya ve köylü- lük. Buna rağmen, devlet içerisinde temsil edilen bu iki sı- nıfın arasında tam bir eşitlik yoktu. Proletaryanın yeri,köy lülüğünkünden daha büyük ve öndeydi ; bir işçi oyu, bir köy- lü oyundan daha üstündü (Sovyetlere seçilecek bir işçi tem- silcisi için 25.000 işçi oyu gerekirken, bir köylü temsilci- si için 125.000 köylü oyu gerekmekteydi). Bu farklılık Kızıl Ordu'ya alınışta da vardı : mülk sahibi sınıflardan gelenler bu orduya alınmazlarken, işçilerle köylülerin alınmasında da işçiler lehine öncelik vardı.

Proletarya ile köylülük arasındaki devrimci ittifakın (bu ittifakın sonucu olarak da, sömürücü olmayan sınıflar devlet yönetiminde yer alıyorlardı) amacı, geçmişe ve feodal- büyük burjuva-emperyalist karşı-devrime karşı savaşırmaktı. Bu ittifak, hiç bir şekilde, otomatik olarak geleceği hazırla- yan sosyal çözüm yolunu teşkil etmiyordu. Zaten 1918-21 yıl- larında gelişen iç-savaş sürecinde, işçi sınıfıyla, köylülü- ğün çeşitli sınıfları arasındaki ilişkiler, çoğu defa değiş- miştir. Bu süreçte proletarya, kulakları ağır bir şekilde ez mek zorundaydı ve mujiklerin sürekli sallantılarını da etki- siz hale getirmeğe mecbur kaldı. Bu yüzden yarı-proleter köy lülüğe dayandı. Hattâ iç-savaşın sonuna doğru, Kronştad'da- küçük-burjuva ve köylü karşı devrimini bastırmağa mecbur kal- dı. Çünkü, devrimi yöneten sınıf (proletarya), Ekim-17 devri

minin aldığı ekonomik ve sosyal tedbirlerin daha ilerisine gidilmesini hedefliyordu - dünya proletaryasını güçlendirmek. İşte bu hedefe dayanarak, Ekim-17 devriminin ortaya çıkardığı devlette önderliği sağlamlaştırabilirdi; ve böylece, rus köylülüğüne giderek daha az hak tanınmasını kolaylaştırabilirdi; Sovyetler Devletinin giderek daha da doğrudan enternasyonal proletaryanın üzerine dayanmasını kolaylaştırabilir, böylece de, kesintisiz bir devrim sürecinde, Rusya'da saf bir proletarya diktatörlüğüne varılmasını gerçekleştirebilirdi.

İşte bu yüzden ki, bolşevikler, Rusya'da oluşan Sovyetleri ideal ve sürekli bir durum olarak görmediler; tam tersine, sovyetlerin biçiminin, her zaman, Rusya'ya özgü belirli koşulların bir sonucu olarak, geçici bir nitelik taşıdığını söylediler. Böylece, örneğin Troçki, "Terörizm ve Komünizm" isimli kitabında şunları hatırlatıyordu: "Paris Komünü gibi etkili ve eylemci bir güç olan ve hiç bir şekilde 'işçi parlamentosu' olmayan Sovyetlerin sosyal temeli, istikrarlı bir yapıya sahip değil; ama sınıf mücadelesinin gelişimine bağlı, ve de çeşitli sınıf ve tabakalar, mücadeledeki tutumlarına göre, Sovyetlere kabul ya da ihraç ediliyorlar" dı. Görüldüğü gibi, yalnızca burjuva, ya da genel demokrasi kavramlarından uzak kalınıyordu; aynı zamanda, güya kendiliğinden devrimci yolu garantileyen şekilci işçi demokrasisi kavramlarından da uzaklaşıyordu. Ve eğer yıllar sonra, Troçki, yanlış şekilde yorumladığı 'sovyetik demokrasi' kavramında, stalinizme karşı şekilci bir garanti aramış olsa da, bu olgu, ancak şunu gösterir: karşı-devrimin baskısından hiç kimsenin kaçamamış olduğunu.

Burada, bolşeviklerin, Sovyet Devletini gerçekte hangi biçimde yönettiklerinden söz etmek de yararlıdır. Bilindiği gibi, komünistlerin hedeflerinden biri de, aile ve ev ekonomisi işlerinin yok olması, ve böylece de, çocukların bütün maddi-manevi ihtiyaçlarının toplum tarafından düzenli, planlı bir biçimde karşılanması. 1920 Rusya'sında böyle bir hedefin hemen gerçekleşmesi imkânsızdı. Ev ekonomisinin tüm sosyal üretim içinde kaynaşmasının maddi olanaklarına sahip olmadıklarından ötürü, bolşevikler, aileyi ortadan kaldıramadılar. Çocukların bütün ihtiyaçlarını toplumsal bir tarzda karşılamadıkları için, ebeveynleri kanun yoluyla bu ihtiyaçları karşılamaya zorladılar. Öte yandan, "aile toplumun temel taşıdır" gibisinden metafizik düşüncelere karşı da amansızca mücadele ettiler. Böylece, evlenme ve boşanmayı basit idari ve kayıtsal tedbirler haline getirdiler. Ve mümkün olduğunca hızlı bir şekilde, bütün bu idari tedbirlerin daha da ilerisine gidileceğini ilan ettiler. Aynı şekilde, kadınların kurtuluşu yolunda da mümkün olduğunca ileri gittiler... Cinsiyetler arasındaki kanunî eşitliği gerçekleştirecek bütün tedbirleri aldılar, kurtaja izin verdiler vs.. Ama bütün bu tedbirleri alırlarken, şu gerçeği hiç bir zaman gizlemediler: gerçek kurtuluşun kanunlarla değil de, toplumun gerçek bir dev-

rimci dönüşümüyle gerçekleşeceğini daima ortaya koydular. Ve hiç bir zaman, Rusya'da gerçekleşen kısıtlı tedbirleri, alınması gereken nihai tedbirlerle karıştırmadılar.

Burjuva bir devrimle, ikili bir devrim arasındaki farkı görmek için şu yeterlidir: Ekim-17 Devriminin oluşturduğu devletle, 1949'daki Çin Devriminin oluşturduğu devleti mukayese etmek... Eğer Sovyetler iktidarının enternasyonal eğilimi gözönünde tutarsak, bu farklılık daha da açıktır. Bolşevikler, devrim ve onun sağladığı iktidar sayesinde, enternasyonal partiyi tekrar inşa etme olanaklarını buldular. Ancak böyle bir çabayı ki, ihanet eden sosyalist partilerin sol eğilimlerini etraflarında toparlama ve onlara marksist doktrinle, ilkelerini yeniden empoze etmek olanaklarını buldular. Bolşevikler için rus devriminin asıl hedefi, "Avrupa'da sosyalist devrimi alevlendirmek" idi. Rusya'da devrimin zaferi bu gelişmeye yol açtı, ama II. Enternasyonal'in çöküşünden sonra, ne yazık ki, yalnızca bu devrim yetersizdi. Çünkü devrimin ilerlemesi için en önemli subjektif koşul devrimci bir partinin varolmasıdır. Dolayısıyla gündemde olan en önemli görevler şunlardı: komünizmin tüm teorik, programatik ve politik konumunun ve görüşlerinin, A'dan Z'ye kadar, yeniden savunulmaları ve benimsenmeleri; bu görüşleri savunacak, gerçekleştirecek yetenekteki güçleri birleştirmek ve örgütlemek; ve de, devrimi yönlendirebilecek önder politik kurmayı, gücü yeniden inşa etmektir. Sonuç olarak, Ekim-17 Devriminin en yüksek ürünü Komünist Enternasyonal idi.

SAVAŞ KOMÜNİZMİ'NDEN N.E.P.'E

Ekim-17 Devrimi, politik açıdan, sosyalist nitelikte idi. Proletarya, devleti köylülükle birlikte kontrol etmiş olsa da, gerçekte, politik egemenliğini onlara empoze etmişti. Yalnızca proletaryanın partisi... devleti yalnızca o yönetiyor ve proletaryanın sınıfsal çıkarları için enternasyonalist amaçlarla yürütüyordu bu işi. Ekonomik açıdan, bolşeviklerin programları, nesnel nedenlerden dolayı, daha kısıtlı ve burjuva nitelikteydi. Bolşeviklerin aldığı ilk büyük iktisadi tedbir, büyük toprak sahiplerini mülksüzleştirmek oldu. Yani bütün toprakların millileştirilmesi, böyle ki, bir bütün olarak toprakların kullanımını köylülere verdi. Rusya'nın o günkü şartlarında böyle bir tedbir, ne kadar ilerici ve radikal olsa da, Lenin'in de defalarca belirttiği gibi, hiç bir şekilde sosyalist nitelikte değildi. Aslında böylesi bir tedbir, asalak büyük toprak sahiplerinden kurtulmak, ve böylece de, toprak rantına tek başına ve kolektif olarak elkoymak isteyen tüm kapitalistlerin talebidir. Örneğin, kendi çıkarlarını Ricardo ağzıyla savunan ingiliz burjuvazisi, böyle bir tedbiri daha 19. yüzyılda gündemine koymuştu. Fakat şimdiye kadar, hiç bir burjuva güç, bu tedbiri gerçekleştireme-

di. (radikal köylü nitelikte olan Çin Devrimi bile bu tedbiri gerçekleştiremedi). Çünkü böyle bir tedbir, politik ve sosyal açıdan sınıf mücadelesini alevlendirecek nitelikte, üstelik tüm "kutsal" mülkiyet hakkına yöneliyor, onun kutsallığını sakatlıyordu. Doğal olarak, böyle bir olgu bolşevikleri korkutamazdı.

1918-20 yıllarının olaylarına yüzeysel olarak yaklaşılsa, Sovyetlerin aldığı ekonomik tedbirler sanki kapitalizmden daha da ileri gidiyormuş gibi görünebilir. Öyle ki, bu tedbirler, kapitalist üretim ve pazar kanunlarının üzerinden geçiyor, onları görmezlikten geliyormuş gibi (sanki Rusya'da gündemde olan kapitalist gelişmenin ihtiyaçlarını dik-kate almayan tedbirlerdi). Aslında, Savaş Komünizmi, bir savaş esnasında alınması gereken kollektif tedbirlerden ibaret ti. Bu tedbirler ekonomik bir plana değil, ama askerî ihtiyaçlara uygundu, uymaktaydı. Troçki'nin de izah ettiği gibi, herhangi bir devlet, acil bir durumda, bu tedbirleri alabilir. Düşman tarafından kuşatılmış bir kalede (ki o zaman Rusya bu durumdaydı), bütün üretim ilişkileri (o güne kadar var olanlar) geçersizleşir. Tüm ekonomik kanunlar, askerî ihtiyaç ve kanunlara tabi kılınırlar : üretim ve tüketim, ancak silahlı savunmanın gereksinmelerine göre düzenlenir. Örneğin Rusya'da, devletle köylülük arasındaki ilişkiler hiç bir üretim tarzına dayanmamaktaydı. Sovyetler iktidarı, köylüyü, emperyalizm tarafından desteklenen ve topraklarını geri almak isteyen beyazlara karşı savunuyor ; buna karşılık (karşılık dedik, çünkü bu bir "değişim" idi), köylü de, şehirlerin ve Kızıl Ordu'nun "ekmek" ihtiyacını karşılıyordu. Hatta Sovyetler, gerektiğinde, işçiler ve Kızıl Ordu'nun beslenmesinde gerekli olan buğdaya, Kızıl Süvarilerin atlarının ihtiyacı olan arpaya, trenler ve fabrikalar için gerekli olan oduna vs zorla el koyuyordu. Aynı şekilde, tüketim mallarının dağıtımını pazar ve ücret kanunlarına göre değil, yine askerî ihtiyaçlara göre belirleniyordu.

Sanyide de, savaşın ihtiyaçlarından dolayı, bolşevikler ekonomik temellerin izin verdiğinden daha hızlı bir tempoda ilerlemeğe mecbur kaldılar. Gerçekte bolşeviklerin tercihi, fabrikaların işçilerin ve Ekim-17 Devletinin kontrolü altında, kapitalist patronlarca yönetilmesi idi. Bu yüzden, Sovyetler iktidarının Ekim-17 devriminden sonra hemen aldığı dört acil tedbirden biri de, fabrikalarda işçilerin kontrolünün uygulanmasıydı ; yalnızca teknik olarak gelişmiş, büyük işletmeler devletleştirildiler. Zira az sayıda işçi çalıştıran ve üretimin pek az merkezileştiği işletmeleri devletleştirmek boş bir tedbir olacaktı. Fakat 1918'den itibaren, iç-savaşın gelişmesiyle, patronların çoğu beyazların tarafına geçti ; kalanlar ise, esasen savaşa ve silahlanmaya yönelik üretimi açıkça sabote ediyorlardı. Bu yüzden, Sovyetler iktidarı bütün bu patronları yok etmek ve elindeki imkânlarla yeni bir yönetim cihazı (üretim için) ortaya koymak zorunda kaldı. Sonuç olarak, Savaş Komünizmi döneminde, bütün sanayi

üretimi devletin ellerinde merkezileştirildi. Ama bu tedbirler, sanayinin gerçek yoğunlaşmasını değil, yalnızca iç-savaşın ihtiyaçlarını öngörüyordu (bu uyumsuzluk, sonraki yıllarda sovyetlerin bürokratlaşmasının nedenlerinden biri olacaktır).

Yine bu dönemde, bolşevikler pazar kanunlarını ortadan kaldırdıysa, bu, "sosyalizme geçmek" için değildi (sırf Rusya sınırları içinde böyle bir geçiş, madf olarak imkânsızdı), ama savaşın ihtiyaçlarının kaçınılmaz bir sonucuydu. Avrupa'da proleter devrimin gerilemesiyle beraber, Rusya'da iç-savaşın bitip Sovyetler devletinin askerî ve politik açıdan sağlamlaşması, bolşevikleri belli bir çelişkiyle yüzyüze bıraktı : uluslararası sahnede yalnız kalmaları ve Rusya çerçevesinde ekonomik bir denge bulmak zorunda kaldılar. Eger o sıralarda, proletarya Almanya'da da zafere ulaşıyorsa, sorun ve durum tamamen değişik olacaktı. Fakat 1921'de böyle bir zafer olanağı bir süre için ortadan kalktı. Üstelik, "dünya" kapitalizmi tekrar nisbî bir istikrar kazanmış, bu yüzden de her yerde, burjuva güçler hücumu geçmiş, ve de proletarya ancak kendini savunmak için savaşıyordu. (insiyatif onlarda değildi). Proletaryanın yeni bir hücum dalgasını beklemek ve bu dalganın politik koşullarını aktif bir şekilde hazırlamak için Rusya'daki düzenin tamamen çökmesini, ve bunun sonucu olarak da, Sovyetler iktidarının yıkılmasını engellemek şarttı. Bu yüzden, Savaş Komünizmi dönemindeki otoriter elkoyma ve dağıtım usülleri "daha doğal" iktisadî ilişkilere yolvermeliydi (aksi halde, işçilerle köylüler arasındaki ittifak yıkılacaktı).

Zira, zaten geri olan rus ekonomisi, iç-savaş yıllarında tamamen çökmüştü ; üretim hacmi çok düşük, hattâ bazı sektörlerde sifıra eşitti. Bu olgu, hem tarımda hem de sanayide, küçük üretimin hakim olduğunu daha da açıkça ortaya koyuyordu. Bu şartlarda, merkantil çerçeve dışında, üretimde en küçük bir ilerleme elde etmek mümkün değildi. Lenin, Bolşevik Partinin 1921'deki Onuncu Kongresinde bunu açıkça ortaya koyar : "...Ya, özel, devlete ait olmayan değişimin, yani ticaretin, yani milyonlarca küçük üreticinin bulunduğu yerde kaçınılmaz olan kapitalizmin gelişmesine kilit vurmaya, tamamen yasaklamaya çalışılmalıdır. Ama böyle bir politika, onu uygulamaya çalışan parti için, aptalca bir iş intihar etmek demek olur. Aptalca olur, çünkü böyle bir politika iktisadî bakımdan olanaksızdır. İntihar etmek demek olur, çünkü böyle bir politikayı uygulamaya çalışan parti kaçınılmaz olarak yıkımla karşılaşır...

Ya da, (ve bu mümkün olan en son ve tek akla-uygün politika olur) kapitalizmin gelişmesine kilit vurulmamalı, onu yasaklamaya çalışılmamalı ; bunun yerine, onu, devlet kapitalizmi kanalına yöneltmeye çalışılmalıdır..." (Aynı Vergi Üzerine - Lenin) (A.Ç. Lenin)

Birkaç pasajını aktardığımız bu aynı makalesinde Lenin, göstermiştir ki, o günkü Rusya'da beş farklı üretim biçimi vardır : kapalı (doğal) köy ekonomisi, pazar için basit tarım ve zanaat ekonomisi, özel mülkiyetçi kapitalizm, devlet kapitalizmi ve sosyalizm. Fakat Lenin'in de dediği gibi, sonuncunun varlığı, iktisadî ilişkilerinin maddî olarak varoluşundan değil, ama bolşeviklerin iktidarda olmalarından ötürü yargısal bir olasılık olarak mevcuttu. Bir başka deyişle, sosyalizm politik alanda mevcut, ama iktisadî alanda değildi. Bu yüzdendir ki, bu dönemde, sosyalizmle kapitalizm arasında bir mücadele söz konusu değildi ; ama politik düzeydeki sosyalizmin kapitalizmin en gelişmiş biçimi olan devlet kapitalizmi ile kapitalist üretim tarzına ve hatta "pre-kapitalist üretime karşı mücadelesi söz konusuydu. Lenin için asıl düşman küçük üretimdi. Zira onu kontrol etmek mümkün değildir, ve de durmadan kapitalizmi üretmektedir. Buna rağmen, Lenin'e göre, küçük üretimi serbest bırakmak, özel değişimlere yani pazarın gelişmesine izin vermek gereklidir. Çünkü, milyonlarca küçük işletmenin ürünlerini dolaşıma sokmak, başka türlü mümkün değildir. İşte ekonomik ve politik şartların ya rattığı gelişkili durum buydu. Öyle ki, kapitalizme karşı mücadele edebileceğimize, ona cesaret vermek zorundayız. Zira, rus ekonomisi ancak bu şekilde gelişebilirdi. Ama aynı zamanda, bu gelişmeyi kontrol etmek ve devlet kapitalizmine yöne ltmeye çalışmak da gereklidir. Öyle ki, daha sonra sosyalizme geçiş kolaylaşacaktır.

İtalyan Komünist Solu, bolşeviklerin bu yönelimini şart sız ve şüphe etmeksizin desteklerken, III. Enternasyonal'in "aşırı solcu"ları bu gerçeği anlayamadılar ve hatta karşı çıktılar. Komünist Enternasyonal'in III. Kongresinde, rus işçi muhalefeti'nin temsilcisi Kollantay, alman K.A.P.D. (Alman Komünist İşçi Partisi) yanlılarıyla birlikte, bolşeviklere karşı çıkarak şu tezi ileri sürdüler : Rusya'da ya doğrudan sosyalizme geçilmeliydi, ya da iktidar terkedilmeliydi. Burada esasen ilginç olan nokta şu : "sol"cular sözümüne bu radikal tavır arkasında, değişik bir biçimde de olsa, menşeviklerin 1903'teki durumuna düşüyorlardı - ya derhâl sosyalizm, ya da iktidarın burjuvaziye ait olması. 1926'da Stalin'in de aynı ikilemin arkasına gizlenmesi hiçbir şekilde şaşırtıcı değildir.

Hem Kollantay, hem de K.A.P.D. taraftarları bir yandan politik iktidar ile ekonomi arasındaki diyalektik ilişkiyi, öte yandan da komünizmin enternasyonal stratejisini anlayamıyorlardı. Hiçbir şekilde anlayamadıkları nokta şuydu : N.E.P. in asıl hedefi, rus ekonomisinin gelişmesi değil, ama iktidarın bolşeviklerin ellerinde kalmasının sağlanmasıydı. Başka bir ifadeyle, bolşeviklerin hedefi rus ekonomisinin kendisi için yeterli hale gelmesi değildi ; bilakis, bu gelişme, onları ancak sosyalizmin yargısal olasılığını var ettiği süreçle ilgile-diriyordu...Yani kapitalist gelişme"sosyalizme doğru bir adım"dı, ve özellikle de, bu gelişme sayesinde dünya

devriminin gelişmesi için büyük bir devletin imkânlarını ellerinde tutuyorlardı. Öte yandan, Rusya'daki ekonomik gelişmenin hızlanması, dünya komünist devriminin yayılmasına bağlıydı.

"Sol"cular, haklı olarak, Rusya'da kapitalizme serbestlik tanınmasının tehlikeli olduğunu iddia ediyorlar, ama bolşeviklerin gerçekçi ve cesur politikalarına karşı ancak çokça tepkiler gösteriyor ve güya radikal alternatifler öneriyorlardı. Lenin bu tehlikeleri herkesten daha iyi görüyor ve biliyordu. Bu yüzden 1922'deki onbirinci Kongrede, yurtdışı kadetlerin temsilcisi Oustrialov'un şu sözlerini hatırlatıyordu : Oustrialov, N.E.P.'in sonucu olarak, bolşeviklerin ister istemez "basit bir burjuva devleti" inşa edeceklerini iddia ediyordu. Ve bundan dolayı da, bolşeviklerin desteklenmesinin zorunluluğunu ileri sürüyordu. Halbuki Lenin, "sınıf düşmanlığının sınıfsal gerçekleri"ni "tatlı komünist hayâl ve yalanlar"a tercih ediyor ve kesin bir ifadeyle şunları belirtiyordu : "bütün bunlar (yani devletin burjuva devlete dönüşmesi) N.E.P. yüzünden mümkündür." Şu kesindir ki, pazara yani kapitalizme serbestlik vermekle beraber, kapitalizmin gelişme dinamiklerine de izin veriliyor, böylece aynı zamanda, kapitalizmin doğal ifadesi ve savunucuları olan sosyal güçler de besleniyordu. Lenin'in de gösterdiği gibi, bu yapılmalıydı. Ama aynı zamanda da, bu gelişmeyi kontrol etmek ve sınırlamaya çalışmak da şarttı ; yani kapitalizmin oluşturduğu sosyal güçlerin egemen duruma geçmeleri engellenmeliydi. Elbette ki böyle bir perspektif çok tehlikeliydi, ama bunu göze almak şarttı (bu tehlikenin göze alınması demek, iktidarın daha başından kayıtsız şartsız burjuvaziye bırakılması demekti). Bolşevikler bu tehlikeyi göze aldılar ve savaşımlı kabul ettiler. Bu, proleter iktidarın tamamen durduramadığı kapitalist gelişmenin sınırlandırılması, yönlendirilmesi için gerekli bir savaşımdı.

Savaşımın bu tarzı, bolşeviklerin seçtiği bir alternatif değil, o günkü koşulların empoze ettiği, dayattığı zorunluluklardı. Ne yazık ki, bütün çabalara rağmen savaşım kaybedildi - bolşevikler, yani dünya komünist hareketi tarafından.

★ ★ ★ ★

Eğer bolşevikler bu savaşımlı kaybettilerse, bu, aslında rus proletaryasının baş müttefikinin yani dünya proletaryasının çöküşünden, görevini yerine getirememesi yüzündendir. Sovyetler iktidarı rus kapitalizmine karşı koyma gücünü yalnızca - iç-savaşta iyice zayıflamış - rus proletaryasından değil, ama esasen enternasyonal proletaryadan alması gerekiyordu. Sovyetlerin kaderi, Petrograd ve rus kırlarından ziyade, Berlin'de sahneleniyordu. Bu yüzdendir ki, bolşeviklerin her zaman belirttikleri inançları şuydu : "Eğer Avrupa proletaryasının desteğinden mahrum kalırsak, kaybederiz !" .

Nitekim o dönemde, dünya proletaryası henüz zafere ulaşmadı, hem de mücadele gücü ve atılımı kırıldı. Sonuç olarak, mücadelesi geriledi. İçin daha da kötüsü, enternasyonal komünist hareket bolşeviklere politik bir destek verme gücünü bile bulamadı ; bu yüzden bolşevikler, uluslararası sermayenin ve Rusya'daki kapitalizmin ifadesi olan sosyal güçler karşısında yalnız kaldılar. Hatta bu ikinciler, sonunda R.K.P.nin içinde politik olarak ifade edilmeyi bile başardılar. İşte, Rusya'daki özgün karşı-devrimin asıl niteliği buradadır. "Özgün" dedik, çünkü 19. yüzyıldaki karşı-devrimler, proletaryanın ve diğer sömürülen yoksul yığınların devrimci örgütlerinin tamamen yok edilmesine dayanıyordu. Halbuki Rusya'da, karşı-devrim ve güçleri Bolşevik Parti'nin içine sızarak ve orada gelişerek ilerledi. Bu izahı kolay bir olgudur : Bolşevik Parti ve devrim, tüm diğer partileri sahneden silmiş ve ortada yalnızca Bolşevik Parti kalmıştı. Ve de hiçbir parti, en iyisi ve en sağlamı bile, böylesi sızmalara ve sonuçta bozulmaya karşı bağışıklı değildir. Üstelik 1926'daki parti, 1917-Ekim devrimini yapan partiden tamamen farklıydı. Çünkü, iç-savaşın zaferle çıkan parti, bir taraftan bu savaş esnasında proletarya mücadelesinin yetiştirdiği bilinçli ve tecrübeli birçok militanını kaybetmiş, diğer taraftan da, bunlardan boşalan yeri, sosyalizmi yalnızca lafta tanıyan ve savunun kimseler işgal etmiş, ve böylece de, ne idüğü belirsiz pekçok kimse partiye sızmıştı. Bu yeniler arasında genel olarak iki tip insan vardı : kimileri, iktidarın cazibesine kapılıp gelen çıkarıcı ve kariyeristler ; kimileri de, her ne kadar dürüst ve açık yürekli olsalar da, politik açıdan tamamen bilinçsiz ve tecrübesizler yığınıydı (parti ve devrim mücadelesinde en azından 10 yılda yeterli bilinç ve tecrübe kazananlar ise, ne yazık ki, iç-savaş günlerinde ölmüşlerdi). Lenin ölümünden kısa bir süre önce ve partinin eski kadrolarının da desteğiyle, partinin bütün bu unsurlardan tamamen temizlenmesini istiyordu. Söz konusu olan 100.000 partilinin ihracıydı. Ve Lenin şunu söylüyordu : "Bazıları 200.000'den söz ediyor. Ve ben, böyle konuşanları diğerlerine tercih ediyorum." Bu "temizlik" maalesef yapılamadı. Tam tersine, Lenin'in ölümünden sonra, sekretarya partinin kapılarını daha da fazla açarak ve Lenin'i putlaştırarak, "Lenin Kaydolması" nı gerçekleştirdi... Yani 250.000 yeni üye. Böylece bilinçli ve tecrübeli eski bolşevikler parti içinde giderek izole oldular. Ve yeniler (yani ciddi ve sağlam temellerden yoksun olanlar) tarafından bastırılıyorlar ve giderek azınlıkta kalıyorlardı. Yeniler yalnızca var olan koşulların baskısına uygun davrandıkları ve boyun eğdiklerinden dolayı, örneğin Troçki bolşevizmin bazı esaslarını ve temellerini hatırlattığında, ancak aptalca gülüyorlardı. Bu şekilde gerçek bolşeviklerin kontrolünden gittikçe uzaklaşan parti, 1925'te "en demokratik şekilde" (yani bilinçsiz yenilerin sağladığı oy çokluğuyla), yalnızca Rusya'da "sosyalizm" in inşa edileceğini kararlaştırabilecekti.

Şu açıkça söylenmelidir : böylesine bir karar, karşı-devrimin ifadesidir. Bu o kadar doğrudur ki, kararını gerçekleştirebilmek için stalinizm, eski sağlam bolşevikleri hem politik açıdan, hem de fiziki olarak hapislerde, mahkemelerde, toplama kamplarında ve gizli katliamlarla yok etmeğe mecbur kaldı. 1925'ten sonra, yalnızca herkes tarafından tanınan militanlar değil, pek çok sıra neferinin binlercesi, onbinlercesi katledilecekti.

Çünkü bu karar bolşevik stratejiyi tamamen değiştiriyor tepetaklak ediyordu. Bolşevikler için rus devriminin amacı, "Rusya'da sosyalizm" değil, ama dünya devrimi idi. Daha önce de gösterdiğimiz gibi, elde ettikleri iktidar sosyalist nitelikte de olsa, Rusya çerçevesindeki ekonomik gelişmenin ancak kapitalist nitelikte olacağını kabul ediyorlar ve bu gelişmeyi yönlendirmeyi üstleniyorlardı. ; ama bunu, dünya devriminin yararına Rusya'da politik iktidarı elde tutmak için yapıyorlardı. Stalinist karşı-devrimci görüş ise, dünya devrimini baş hedef olarak görmekten vazgeçip, ancak Rusya'da doğrudan sosyalizme geçişi hedefliyordu. Yani tek amaç, rus ekonomisinin geliştirilmesiydi. Sonuçta da, rus devleti dünya proletaryasının hizmetine verileceğine, tam tersine, dünya proletaryası, III. Enternasyonalin aracılığıyla, rus devleti nin hizmetine koşuldu - işte tepetaklak edilen politika buydu. Ama daha önce de gördüğümüz gibi, Sovyetler Birliği'nin sosyalist niteliği politik yönelimine bağlıydı ; sosyal ve ekonomik içeriği ise, sonuna kadar radikal bir tarzda yürütülecek olan burjuva bir devrimdi : yani bütün kapitalizm öncesi biçimlerin ve ilişkilerin radikal bir tarzda yıkılışı, öte yandan proletarya ile köylülüğün ittifakı üzerinde yükselen devletin komünist partisi tarafından enternasyonalist bir strateji içinde yönetiliyor olması nedeniyle, toplum kapitalizmden geçerek komünizme doğru hazırlanıyor, yönlendiriliyordu. Bu politik stratejinin yok olmasıyla beraber, rus devletinin sosyalist niteliği de yok oldu. Sonuçta ortada kalan tek şey, onun sosyal ve iktisadi içeriği, yani burjuva bir gelişimdi.

KARŞI-DEVİRİMİN ZAFERİ

Stalinizm, rus devriminin ekonomik içeriği açısından karşı-devrimci değildir. Tam tersine, bolşeviklerin enternasyonal ve proleter politikasına karşı olan bu içeriğin politik bir ifadesiydi. Bolşevikler kapitalizmin gelişmesini engelleyen ve sınırlandıran tüm güçleri yok etmişlerdi ; ama aynı zamanda, hedefleri dünya komünist devrimi olduğundan dolayı, bu gelişmeyi kontrol etmek ve yönlendirmek niyetindeydiler . Ama onların politik ve fiziki tasfiyeleri, kapitalizmin fişkırmasını önleyecek olan proleter engellerin yok edilmesi de mekti. Bu proleter engeller ortadan kalkınca, kapitalist ge-

lişme de hızlandı. Bu yüzden, devlet planlamaları yürürlüğe girmeden önce (1926-28) bile iktisadî büyüme oranları çok büyük bir seviyeye ulaştı (bu tarihten sonra, büyüme, ne Stalin döneminde, ne de ondan sonra hiç bir zaman bu seviyeye tekrar ulaşamadı).

"Tek ülkede sosyalizm" politikası, sovyetler devletinin tüm proleter niteliklerini yok etmesinden, ve onun proletaryaya tarafından yönetilmemesi, dolayısıyla da bu sınıfın çıkarlarını değil, Rusya'daki kapitalist gelişmenin çıkarlarını savunmaya başlamasından ötürü, bu politika Rusya'daki burjuva karşı-devrimin ifadesidir.

Elbette ki, bu karşı-devrim akşamdan sabaha gerçekleşmiş bir olgu değildi... İktidardaki bolşevizmin tasfiyesi, Bolşevik Parti içindeki çeşitli fraksiyonların karmaşık bir mücadelesinin sonucuydu ; parti içindeki karmaşık mücadeleler, aynı zamanda, enternasyonal plandaki yalpalamaların bu partiyi yansımalarının sonucuydu (1923-25 yıllarında Stalin gurubu, Troçki'yi safdışı etmek için Kamanev ve Zinovyev'le ittifak kurdu ; 1925'te ise, Kamanev ve Zinovyev "tek ülkede sosyalizm" tezine karşı çıktıklarında, Stalin gurubu bu defa Buharin'le ittifak kurdu ; ve 1928 yılında, planlama ve kolektivizasyona geçerken, Stalin gurubu Buharin'le olan ittifakını da bozdu).

1926'da, karşı-devrim henüz yeterince sağlamlaşmamıştı. Avrupa proletaryasının sınıf mücadelesinin yeniden canlanmasıyla, Rusya'daki durum da halâ değişebilir durumdaydı. (devrim yararına).

Bilindiği gibi, 1926'larda enternasyonal alandaki sınıf mücadelesi proletaryaya aleyhine sonuçlandı... İngiltere'deki genel grevin iflası ve Çin'de, Enternasyonal'in ve Stalin'in sorumluluğu altında Komitang'a giren çinli komünistlerin siyasal etkilerini yitirmeleri sonucunda hazırlanan Şanghay'da ki korkunç yenilgi. İşte bu yüzden, karşı-devrim 1926'da açıkça gerçekleşmeye başladı ve politik niteliklerini ortaya koydu. Ve bundan böyle, karşı-devrim giderek daha da sağlamlaşacak ve giderek daha da geri dönülmez boyutlara ulaşacaktır. Bu yüzden, iktidarı yitiren proletaryanın da giderek Rusya'da savunacağı hiç bir şey kalmayacaktı.

Troçki, sözkonusu dönemde, Rusya için yalnızca bir "politik devrim"in gündemde olduğu tezini savunuyordu. Bu tez, yüzde yüz yanlış olmasa bile, çok yetersiz ve muğlaklı. Şayet bu tez, ekonomik açıdan sosyalist devrimin zaferini varsayıyor idiyse, tamamen saçmaydı. Yok eğer, stalinizme karşı politik iktidarın yeniden ele geçirilmesi ve enternasyonalist amaçlarla kullanılması sözkonusu idiyse, doğrudu. Ama yine de Rusya'ya stalinizmden daha çok sosyalizm getirileceği iddiası da yine doğru olmayacaktı. Çünkü Rusya için günde olan görev, sosyalizme doğrudan geçiş değildi ve olmazdı da. Bir başka ifadeyle, stalinizmi eleştirdiğimiz nok-

ta, Rusya'da sosyalizmi gerçekleştirememiş olması değildir. Zira, bolşeviklerin de binlerce defa yineledikleri gibi, bu imkânsızdı.

Bütün bunlara rağmen, Rusya'daki burjuva karşı-devrim, devleti diğerleri gibi klâsik tipte bir devlet dönüştürmedi. Proletarya ve dünya komünizmi açısından stalinizm bir karşı-devrim olmasına rağmen, o, büyük çar imparatorluğunun kapitalist gelişmeye yönelişinin ifadesi ve aracıydı. Ve böylece, Rusya çerçevesinde, burjuva açıdan henüz radikal ve devrimci bir nitelik taşıyordu. Rus devriminin bu karşı yönleri pek çok yanılgıya neden oldu. Bazıları, stalinist devletin burjuva devrimci karakterini sosyalizmle karıştırdılar, ve stalinizmi sosyalizm olarak inatla savundular. Kimileri ise, yalnızca proletarya açısından karşı-devrimci olan pratiğini gözönünde tutarak, eski burjuva devletlerle özdeş tutmağa çalıştılar.

O dönemde Rusya'da sosyalizmin olduğunu söylemek ne kadar yanlışsa, aynı şekilde ve yine aynı dönemde devlet kapitalizmi olduğunu söylemek de aynı derece de yanlıştır. Gerçekte, o dönemde rus ekonomisi devlet kapitalizmine erişmekten henüz çok uzaktı. Zira devlet kapitalizmi iktisadî bir kavramdır, hukukî değil. Her ne kadar, burjuvalar, kağıtlarından ya da sabotajlarından ötürü mülksüzleştirilerek büyük sanayi devlet mülkiyetine alınmışsa da, devlet kapitalizminden yine de söz edilemezdi. Sözkonusu olan yalnızca hukukî bir işlemdi, gerçek bir iktisadî gelişmenin zorunlu sonucu değildi. Bu gerçeği gayet iyi bilen Lenin, proletarya devlet iktidarını elinde tuttuğu sürece, giderek kurulacak olan gerçek devlet kapitalizminin sosyalizme geçişte önemli bir adım olacağını vurgulamıştı. Zira, her ne kadar devlet kapitalizmi her zaman kapitalizm olarak kalıyorsa da, proletarya iktidarı altındaki devlet kapitalizmi ile burjuva devletin yönetimi altındaki, amaçları bakımından tamamen farklıdır. Proletarya iktidarı kaybettikten sonra, rus kapitalizmi, sanayide küçük ve çok parçalı yapıdan giderek daha merkezileşmiş bir yapıya ulaşacaktı. Stalinizm, köylülüğü tarafsızlaştırmak için giriştiği pek çok tahrip edici hatadan sonra, en sonunda kolhoz uzlaşmasına vardı. Tarımda küçük aile işletmesinin ve kooperatifin bir bileşimi olan bu prekapitalist yeni biçim, giderek istikrara kavuştu. Ama tarımsal verimliliği arttırmaktan o kadar uzaktı ki, bugün bile tarımdaki yetersiz üretim, sınıf gelişmeyi frenlemekte. Bu yüzden rus devleti, yeterince elektronik beyin ve yüksek teknoloji ithal edeceğine buğday ithal etmek zorunda kalmakta. Ve yine aynı nedenden ötürü, çalışan nüfusun önemli bir bölümünü tarımda istihdam etmek zorunda kalıyorlar. Rusya'daki sermaye birikimi çabası esasen işçi sınıfına yöneldi... Öyle ki, işçiler en vahşi ve yoğun bir biçimde sömürüldüler... Bu sömürü, sözümona büyük bir sosyalist kazanım olarak gösterilen parça başına ücret gibi artı-değer gasp biçimlerine dayanıyordu. Doğrusu, Rusya da iktidar halâ ellerimizde olsaydı, sosyalizmi belki stali-

nizmden fazla gerçekleştiremezdik, ama kesinlikle iddia edebiliriz ki, proletarya ekonomiyi kontrol altında tutacağından, kapitalizmi daha az gerçekleştirmiş olurduk. Bir başka ifadeyle, kaçınılmaz olarak gelişen kapitalizmin izin verdiği ölçüde ve proletaryanın ekonomi üzerindeki kontrolü nedeniyle, yığınların sosyal durumunu daha da iyileştirebilir - dik.

RUSYA'DA KAPİTALİZMİN İLERLEYİŞİ

Bu hızlandırılmış iktisadî birikim döneminde, devletin otoriter müdahalesi, sanki sermaye, pazar ve rekabet kanunlarının serbest hareketlerini engelliyormuş gibi görünebilirdi. Nitekim, stalinist sahtekarlar, bu olguyu Rusya'nın sosyalist olduğunu kanıtlamakta kullanıyorlardı. Her ne kadar söz konusu müdahale gerçek bir olguyduysa da, aslında bu, kapitalizmden daha öteye gidilmediğinin bir ifadesiydi. Tam tersine, Rusya'da kapitalizm henüz çok zayıf ve az gelişmiş olduğundan dolayı, böylesine bir devlet yardımı ve müdahalesine ihtiyaç vardı. Rus kapitalizmi dünya kapitalizmi ile doğrudan bir ilişkiyi kaldıramayacak yapıdaydı ; bu onun için çok etkisi yaratırdı ; işçi sınıfının kendini savunma hareketinin yükünü kaldıramazdı ; neye mal olursa olsun, devletin baskısı üretim artışını gerçekleştirmeseydi, rus kapitalizmi böylesine hızlı bir şekilde gelişemezdi. Genel "plan", yerel olarak şu ya da bu işletme veya üretim biriminde verim artışıyla ilgilenmeden mutlak bir üretim artışı epeye ediyorduysa, bu, öncelikle genelde üretim verimliliğini ve üretimi yeterli bir seviyeye yükseltmek zorunluluğu yüzündendir ; çünkü rus kapitalizmi iktisadî kanunları kendi kendine yürütebileceği seviyenin altındaydı ; çünkü bu seviyeye mümkün olduğunca hızlı bir tempoda varmak için genel birikimi zorlamak şarttı.

O günden bu yana hareketimiz şu iki şeyi sürekli vurgulamıştır... Bir yandan, sözkonusu devlet müdahalesinin "sosyalist" olduğunun iddialarına rağmen, Rusya'daki iktisadî gelişme genel olarak kapitalizmin kanunlarını izliyordu. Diğer yandan, böylesi bir gelişme, kaçınılmaz olarak, genel plan u zantısında her bir yerel işletmenin verimliliğini göz önünde tutmağa götürecekti. Nitekim tahmin ettiğimiz gibi, "devlet sanayi"sinin sahte birliği kaçınılmaz olarak parçalanacaktı, ve parçalandı. Ve de sektörlerle işletmeler arasında açık bir rekabete yol açtı. Bundan böyle, daha büyük bir verimlilik elde etmek ve kâr oranlarının düşüşünü engellemek için verimli olmayan işletmeleri yok etmek ve sermayenin gerçek bir yoğunlaşmasıyla, merkezileşmesini sağlamak kaçınılmazdı. Evet, bütün bunlar önceden tahmin ettiğimiz olgulardı.

Kruşçef'in ünlü "liberalizasyon" girişimi, bu gelişimin yeni ihtiyaçlarının bir ifadesiydi yalnızca. Dolayısıyla 22. Kongrede Kruşçef şunları söyleyebiliyordu : "Yatırılan her ruble mümkün olduğunca daha çok kâr getirmelidir." Maoculara göre, böylesi bir tavır, kapitalizmin restorasyonu olarak nitelendi... Ama yok edilmiş bir şeye geri dönüş mümkün müdür ki, restorasyon sözkonusu olsun ?!! Aslında bu, kapitalizmin daha ileri bir aşamasına geçişin ifadesinden başka bir şey değildir... Öyle ki, gerçek niteliğini gizleyemeyen bir aşama. Zaten rus devletinin ekonomistleri, uzmanları ve idarecileri, rus ekonomisini yürüten mekanizmaların, kapitalizmi yürüten mekanizmalardan farklı olmadıklarını giderek daha açık şekilde kabul ettiler, etmekte. Bu uzmanlara göre, mekanizmaların bir tek farklılığı var : ücret "sosyalist"tir ; kâr "sosyalist"tir ; pazar "sosyalist"tir... Yani Rusya'daki sermaye de "sosyalist"tir ! Böylesi bir sıfat gerekleri hiç bir zaman değiştiremez. Eğer halâ Doğu ve Batı kapitalizmi arasında farklar varsa, bu, gerçekte birincinin henüz bir iç pazar teşkil etmekle meşgul olmasından, yani dünya pazarına daha az bağlı olduğundan ve ikincisine göre daha genç olduğundan dolayıdır.

Rus devleti rus kapitalizminin gelişmesini yöneterek, ü retimi sosyalleştirdi ve komünizmin maddî temelleriyle birlik te, rus mujiğini ve göçebe tatarı modern proleter haline dönüştürerek onu kuracak sosyal gücü de yarattı. Elbette ki bu olgu, tarihsel olarak olumlu bir gelişmedir. Ama bu, rus devletini sosyalist olarak niteleyebilmek için yeterli midir ? Elbette ki hayır ! Bu ancak şunu gösterir : rus devletinin , sahip olduğu sınırlar içerisinde, burjuvazinin ve kapitalizmin tarihsel görevlerini yerine getirdiğinin...

Öte yandan, böylesi bir gelişme, rus devletini kapitalist olarak göstermeye de yetmez. Lenin ve bolşevikler de bu görevi üstlenmeğe hazır dılar. Daha önce de gösterdiğimiz gibi, burjuva nitelikteki böylesi bir görevi daha az kanla ve vahşetle gerçekleştirirlerdi. Rus devletinin burjuva niteliğini gösteren asıl olgu, böylesi bir burjuva görevi gerçekleştirmek için stalinist devletin hem Ekim devriminin yarattığı proleter yöntemlere dayanan devleti, hem de enternasyonal komünist hareketi yok etmiş olmasıdır. Diğer emperyalist lerle çelişkileri olmasına rağmen (ki, burjuva bir düzende kaçınılmazdır), 50-60 yıldır dünya emperyalist-kapitalist boyunduruğunun istikrarına katılmakta, katkıda bulunmakta olmasındır.

★ ★ ★ ★

Rusya'da stalinizm aracılığıyla gelişen burjuva karşıdevrim, birkaç yıllık bir dönemde yerleşti ve istikrar kazandı. 1936'da o kadar sağlamlaşmıştı ki, Ekim Devriminin liderlerini ve Kızıl Ordu'nun kurmaylarını açıkça katledebiliyordu. Stalinist karşıdevrim, aynı zamanda, 1918 Anayasasını

yok ederek, 1936'da, yerine dünyanın "en demokratik", anayasasını koyuyordu. Doğrusu yeni Anayasa, bu "demokratik" niteliği gerçekten de hak ediyordu : proletaryadan gaspedilen iktidar, sözümona halka devrediliyordu. Aslında, burjuva bir düzeni geliştirmekte olan güçlere devrediyordu. 36 Anayasası Rusya'da klâsik burjuva cumhuriyetlere benzeyen bir politik sistem yerleştirdi. Yeni devletin yığınlar karşı olan politisiye ve terörist niteliğinin Batı'daki benzerlerinden daha açık olması, anlaşılması kolay bir olgudur... Zira iktidarı proletaryadan geriye dönmeyecek bir şekilde henüz gaspatmış ve yoğun bir sermaye birikimini empoze etmek zorunda kalmıştı.

36 Anayasası, sovyetleri parlamenter tipte meclislere dönüştürdü. Bütün yurttaşlarına politik hak ve görev eşitliğini garanti ediyor ; devletin tümü gibi, ordu da, sınıfsal bir ordu olarak gösterileceğine, tüm halkın millî ordusu olarak gösterileceğine, tüm sosyal yaşamın ideâl ve ölümsüz şekillenmesi olarak ilan ediliyordu. Aynı anayasa, aileyi, yurtseverliği (yani büyük rus şovenizmini), rus dilini ve kültürünü dokunulmaz değerler olarak empoze ediyordu. Kısaca bu anayasa, Sovyetler Devletini tüm diğer burjuva cumhuriyetlerden "değişik bir şey" yapan niteliklerini tamamen yok ediyordu.

Nasıl ki, bolşeviklerin devrimci eylemi esasen dünya devrimine yönelik olarak gelişiyor idiyse, stalinizmin karşı-devrimci eylemi de esasen enternasyonal sınıf mücadelesi alanında gelişti. Böylece, "tek ülkede sosyalizm" yılı olan 1926, aynı zamanda ingiliz maden işçileri grevlerinin anglo-rus komitesinin aracılığıyla ve de Stalin'in talimatlarıyla, sendikaların oportünist sendika ağalarına boyun eğmesiyle sabet edilmesi yılı oldu ; aynı şekilde 1926 yılı, yine Stalin'in talimatlarıyla Çin Komünist Partisi'nin Komitang'a menşevikvari boyun eğmesi ile Şanghay katliamının gerçekleştiği yıl ve de Ç.K.P.'nin yok edildiği yıl oldu. (1926'dan sonra Ç.K.P. diye geçinen güçler, aslında mücadelenin kırılardan gelişmesi zorunluluğunu savunup, devrimci marksizmden koparak, radikal köylü devrimi perspektifine sarıldılar, ve bu dönüşümü de "marksizmin çinlileşmesi" olarak lanse ettiler.)

SÜRMekte OLAN KARŞI-DEVİRİM

Dünya komünist hareketinin özellikle de Avrupa komünizminin zayıflığı, Rusya'da karşı-devrimin zaferine izin vermiştir. Ve karşı-devrim de, bir bumerang gibi, komünist hareketi etkileyerek, hareketin zayıflığını ve gerileyişini bir felâkete dönüştürdü - enternasyonal alanda da adım adım ilerledi. Karşı-devrim, Enternasyonal'in sallantı ve hatalarına dayanarak, onları daha da vahimleştirdi. Ta ki, Enternasyo-

nal'i (Komünintern'i) dünya devrimci hareketinin yönelimi olarak ortaya koyan politik çizgiden geriye dönmeyecek bir biçimde kopuşa kadar.

1933'te Alman Komünist Partisi'nin mücadele vermeksizin yıkılışı ; 1934-45 dönemindeki "halk cephe" taktiğine geçişle, bu kopukluğun tamamen gerçekleştiği söylenebilir. Bu dönemden itibaren, bütün "komünist" partiler dünya kapitalizminin hizmetine girerek, sömürge ve yarı-sömürgelerdeki ezilen halkların ona boyun eğmesine çalışıyorlar.

Buna rağmen, "komünist" partiler Moskova'ya bağlı kalarak, sözkonusu dönemde, rus devletinin bu partileri kendi millî savunma ve dış politikasının hizmetinde kullandığı kesin bir olgudur. Rus devletinin Enternasyonal aracılığıyla "komünist" partiler üzerindeki kontrolü ve onların faaliyetlerini yöneltme imkânı, ona diğer burjuva devletler karşısında büyük bir koz sağlıyordu. Rus devleti bu kozu bol bol kullandı, ta ki yıpranıncaya kadar. 1943'te Stalin Enternasyonal'i feshederken, aslında boş bir biçimi ortadan kaldırmış oluyordu. Maoçu çin devletinin böyle ilginç bir koz elde etmesi memiş olması şaşırtıcı değildir : zira devrimci bir enternasyonalin soysuzlaşarak burjuvazinin ellerine düşmesi olasıdır, ama doğuştan direkt olarak oportünist bir enternasyonalin kuruluşu pek çok güçtür. Moskova ile bağlantıları, "komünist" partilerin burjuvalarıyla ilişkileri geçmelerin kamufle etti. Bu partiler Rusya'yı savunurken, gerçekte enternasyonal devrime ihanet ediyorlar ve dünya çapında kapitalist düzenin korunmasına hizmet ediyorlardı... Rusya ile ilişkileri ni sürdürmeleri, kendi burjuvaları ile aralarında yüzeysel ve sun'î bir mesafe tutmalarına yarlıyordu (burjuvalar da, bu tip "komünist" partileri eleştirmekle birlikte, gerçekte, Rusya'yı bir "model" olarak göstererek, proletarya içinde komünizmin çok kötü ve onlar için en az tehlikeli bir karikatürünü yaymak amacındaydılar). Bu dönemde, "komünist" partiler i ki yönelim arasında salınıyorlardı : bir taraftan, kendi burjuvalarının ve millî ekonomilerinin çıkarlarının açıkça savunulması ; diğer yandan da, kendi burjuvalarına karşı bir "muhalafet", öyle ki, bu muhalafet şiddetli bile olsa, hiç bir şekilde bağımsız bir sınıf mücadelesine dayanmıyor, yalnızca millî devletin dış politikasına ve ittifaklarına uygun bir biçimde geliyordu. Bu eğilimin bir örneği Fransız Komünist Partisi'dir... 1939'da bu partinin uyguladığı çizgi sözümona devrimci mağlûbiyetçilikti. Ama gerçekte, 23/Ağustos/1939'da Rusya ile nazi Almanyası arasındaki anlaşmanın bir tepkisiydi bu tavırları. Ve bu tarihe kadar Rusya'nın direktifleriyle sürdürdüğü şoven ve savaşçı politikasıyla bir zıtlık içinde düştü. Bu olgu da şunu göstermekte ki, devrimci mağlûbiyetçiliğin geçerli olması için, istikrarlı ve tutarlı bir şekilde proleter enternasyonalizmini savunan bir partinin zorunluluğu ve gerekliliği. Aksi durumda, proleter yığınlar yönetimsiz kalarak, bütün insiyatif burjuvaların ve emperyalistlerin ellerinde kalacaktır.

Frasız partisi örneği, bu tip muhalefetin sınırlarını ve komünist partilerin geriye dönmeyecek bir şekilde burjuvazmalarını göstermektedir. Zaten stalinizm, "komünist" partilerdeki devrimci tavır ve geleneklerin kalıntılarını tamamen ortadan kaldırmak için en şüpheli kişileri kullanmıştı - sun'f bir şekilde kızıştırmış sosyal demokratlar ve kariyeristler. Böylece, bu eğilim, komünizm dışı ve anti-proleter bir politik çizgiyle kaynaşarak, kendi burjuvalarıyla işbirliği yapmaları eğilimini hızlandırdı. Örneğin 1939'da F."K".P., tamamen şovenleşmiş ve militanları Rusya-Almanya paktını çok kötü karşılamışlardı. Parti, bu bunalımdan, ancak almanlara karşı millî direniş ve süper şovenist tavırlarla çıkabildi, yani yığınlar içindeki etkilerini yükselttiler ve militanları partilerine yeniden güven duymaya başladı.

II. emperyalist bölüşüm savaşı esnasında ve sonrasında, proleter hareketin kontrolü iki oportünist parti gurubu tarafından yürütülüyordu : sosyalist ve "komünist" partiler. Bu partiler, dünya kapitalizminin egemen iki mihrakına bağlıydılar. Öyle ki, efendilerinin çekişme ve uyuşmalarına bağlı olarak, onlar da kendi aralarında ya çekişiyorlar, ya da uyuşuyorlardı... Rusya ve A.B.D., dünya kapitalizminin ayakta tutulması sözkonusu olduğunda, ortak çıkarlar ön plana çıktı. Bundan, aralarında anlaşılıyorlar ; öte yandan, rakip güçler olarak özel çıkarları ön plana geçtiğinde, aralarında uyuşmazlık başgösteriyor. İşte sosyalist ve "komünist" partilerin aralarındaki ilişkiyi etkileyen de bu olgudur.

Ama proletarya içindeki burjuva ajanlığının belli bir öz dinamiği de vardır. Ve bu dinamik, iki blok arasında yoğunlaşan rekabetin oluşturduğu genel eğilimlerin bir ekidir. Yani bu partiler, genel olarak dünya kapitalizminin savunucuları olmakla birlikte, aynı zamanda kendi burjuvalarının, kendi millî ekonomilerinin ve kendi devletlerinin çıkarlarını da savunmak zorundalar. Ve bu yüzden de, "komünist" partilerin Rusya ile olan ilişkileri adım adım gevşiyor ve ünlü "sosyalizme geçişin ulusal yolları" tezini öne çıkararak, uluslar üstü sınıf işbirliği yerine, artık ulusal plandaki sınıf işbirliğini ikame ediyorlar.

Stalinizm ve mirasçıları, bir yandan, II. Dünya Savaşı esnasında ve savaş sonrası yeniden inşa döneminde, ve yine savaş sonrasındaki sömürgeci savaşlar ve sömürgeleri terketme döneminde, 1974-75'lere kadar süren ekonomik gelişme dönemi boyunca ve bugün de yayılmakta ve yoğunlaşmakta olan iktisadî krizde proletaryayı daima burjuvazinin çıkarlarına tabi kılarken, diğer yandan, komünist hareketin teorik ve politik tasfiyesini tam olarak gerçekleştirdiler. Rusya'da kapitalizmin gelişmesini "sosyalizmin inşası" olarak gösterebilmek için, marksizmi tamamen soysuzlaştırmak ve, hem sosyalizm hem de kapitalizm kavramlarına çarpıtmak zorunda kaldılar. Ücretli emekle meta üretimi ve sermayenin bu temele bağlı olan diğer nitelikleri, esasen bu tarihsel üretim tarzını (yani ka-

pitalizmi) belirler. Stalinciler ise, kapitalizmi yalnızca üretim araçları üzerindeki "özel mülkiyet" olarak tanımladılar. Marx ve Engels, sermayenin giderek kişisellikten çıktığını gösterirlerken, stalinciler, "sosyalizme geçiş"i yalnızca sermayenin devletleştirilmesi olarak tanımladılar. Gerçekte sermayenin işlevleriyle ilgili tüm mekanizmalar ve ilişkiler halâ ortadaydılar... İşte sosyalizm olarak tanımladıkları durum bu idi.

Marx, Engels ve Lenin'in de defalarca gösterdikleri gibi, sermayenin en yüksek derecede yoğunlaşması ve kişisellikten çıkarak merkezileşmesi, diyalektik olarak, sosyalizme geçiş için "bekleme odası"nı, yani onun maddî temellerini teşkil eder ; bu da ancak proletarya iktidarının onun bütün mekanizmalarını ve ilişkilerini yıktığı ölçüde gerçekleşir. Stalinistler, bu mekanizmaları doğal ve ölümsüz olarak gösterirlerken, gerçekte, proletarya diktatörlüğünün tarihsel zorunluluğunu ortadan kaldırdılar. Ve pratiklerinin doğal sonucu olarak da, er geç yapmak zorunda oldukları işi de gerçekleştirdiler : teoride de devrim ve proletarya diktatörlüğü kavramlarına saldırdılar. Sonuçta, devrim ve sınıf diktatörlüğü kavramlarını açıkça redderek, "halk cephesi", "halk demokrasisi", "ileri demokrasi" veya "gerçek demokrasi" gibi kavramları savundular. Netice : "sosyalizme barışçı ve demokratik yoldan geçiş" ve "millî sosyalizm" sağma görüşleri, teorik düzeyde, sömürsüz, çelişkisiz ve baskısız ütöpik bir kapitalizm demektir ; ve pratikte de, sınıflar arası işbirliğini öne sürerek, proleterleri millî sermayenin çıkarlarına boyun eğdirmek demektir.

Ekim Devriminin, Bolşevik Parti'nin ve Komünist Enternasyonal'in "tek ülkede sosyalizm" teorisine bağlı olarak yozlaşmalarıyla gelişen karşı-devrim sonucu, proletarya elli yıldır bağımsız sınıf politikasından yoksun kalarak, politik sahnedan silinmiştir. Böylece bunalım ya da ekonomik refah dönemlerinde veya savaşlarda, emperyalist güçler egemenlikle rini sürdürürken, gelişmiş ülkelerdeki proleter güçler, az gelişmiş ülkelerdeki yığınların mücadelesi ile sağlam ve etkili birlikler kuramadılar. Öte yandan, gelişmiş ülkelerdeki bu aynı işçi sınıfı kendi güncel ve tarihsel çıkarlarını bile tutarlı bir biçimde koruyamadı. Bu durumun sorumluluğu, stalinizmin ve onun çizgisindeki partilerindir : çünkü emperyalist ve burjuva düzene karşı, işçi sınıfı ve yoksul yığınlar, hiç bir zaman küçük-burjuva ya da sınıf işbirlikçi politikalarla tutarlı bir mücadele sürdüremezler. Bugün işçi sınıfının mücadelesini sınırlayan oportünist zincirlerin kırılması, birbirinden ayrılmaz iki etkene bağlıdır : birincisi, bunalımlarla yoğunlaşan kapitalizmin iktisadî, sosyal ve politik baskılarına karşı, zorlu ve güçlü mücadelelerin gelişmesidir ; ikinci etken ise, etrafında proleter öncü güçleri toparlayabilen ve etkileyen devrimci komünist partinin yeniden kurulmasıdır. Ama, sağlam temellerde böyle bir partinin kuruluşu da, ancak stalinist sahte sosyalist görüşlere karşı gerçekleşebilir.

Troçkistler gibi, Rusya'da "hiç olmazsa sosyalizmin kırıntılarının varlığı"ndan sözedenler, bu görevi başaramayacaklardır. Tam tersine, oportünizme ve stalinizme olan bağamlılığı sürdürüp, kuvvetlendireceklerdir. Zaten bu "ortacı" gurupların nesnel görevi de, oportünizmden kopmaya çalışsan mücadeleci öncü elemanların, binbir türlü eleştiri arkasında da olsa, tekrar oportünizme bağlı kalmalarını sağlamaktır. Böylece, en başta troçkistler olmak üzere bütün ortacı gurupların tek taktik çareleri, "komünist" partilerin burjuvaziden kopmalarını özlemektir... Ama bu, onların, sözkonusu "komünist" partilerden kopma yeteneklerinin olmadığına, tersine, onların uyduları olduklarının ifadesinden başka bir şey değildir.

Böylesi bir taktiğin zorunlu sonucu da, devrimci teorisinin tasfiye ve reddedilmesidir. Stalinistler ve macistlerden sonra bu alandaki en uzman tasfiyeciler troçkistlerdir. Öyle ki, troçkistlerin çeşitli akımları en komik teorilerin inşasına yol açtılar... Bazıları, iktidar proletaryanın ellerinde olmamasına rağmen, rus ekonomisinin sosyalist olduğunu iddia ediyorlar... Sanki, her hangi bir güç, mekanik olarak, sosyalizme geçişi gerçekleştirebilirmiş gibi ! Diğerleri ise Rusya'da hem sosyalizmin var olduğunu (böylece de kapitalizmin gelişmelerinden uzak kaldığını), hem de proletarya diktaatörlüğünün olduğunu iddia ediyorlar... Sanki proletarya diktaatörlüğü, kurulduğu ülkede, burjuvazinin çıkarlarını ezeceğine, işçi ve emekçi yığınların çıkarlarını ezebilirmiş ya da dünya işçi sınıfının kurtuluşuna hizmet etmezmiş gibi ! İşte bu yüzden ki, Ekim-17 Devrimi doğrultusundaki enternasyonal komünist partinin gündemde olan kuruluşu ve dünya işçi sınıfı mücadelesinin gelişmesi, "ortacı" görüşlere de karşıt olmak ve böylece gelişmek zorundadır.